

Houslový virtuos H.I.F. Biber

H.I.F. Biber (1644–1704)

Sonata a6 (A-872)

„Die pauern kirchfarrrt
genandt“

Adagio - Presto
Die Pauern Kirchfarrrt
Adagio
Aria I
Aria II

Balletti lamentabili a4 (A-766)

Sonata
Allamanda
Sarabanda
Gavotte
Gigue
Lamento

**Sonata Violino Solo
Rappresentativa (A-609a)**

Sonata III a6 (A-539)

Sonata a3 (A-467)

**Trombet-und musicalischer
Taffeldienst a4 (A-879)**

Intrada
Sonata
Allamanda
Courante
Gavotte

Sonata a3 (A-636)

Letošní dvojnásobný jubilant Heinrich Ignaz Franz Biber byl bezesporu jedním z nejvýznamnějších hudebníků, které české země v období baroka daly světu. Současná literatura o něm nehovoří jako o „českém skladateli“, přestože se narodil ve Stráži pod Ralskem. Ta se ovšem v době jeho narození jmenovala Wartenberg a o ryzosti Biberova „češství“ nelze než pochybovat. Vystudoval u jezuitů, mimo jiné v Opavě, kde se seznámil s Pavlem Josefem Vejvanovským a Philippem Jacobem Rittlerem – hudebníky a skladateli, s nimiž Bibera spojovalo jak kroměřížské působení, tak i celoživotní přátelství. Možná také studoval ve Vídni u nejvyhlášenějšího houslisty té doby, Heinricha Schmelzera, kterého později v mnohých virtuózních dovednostech předčil.

Někdy po roce 1666 Biber vstoupil do služeb hudbymilovného olomouckého biskupa Karla Lichtenstein-Castelcornio. V jeho kroměřížském sídle vznikla významná a kvalitní kapela, jejímž byl Biber koncertním mistrem. V létě 1670 však z Kroměříže utekl, aniž by udal důvod nebo podal výpověď. Jeho cílem byl Salcburk a perspektivnější kapela arcibiskupa Maximiliana Gandolpha von Kuenburg. Zde začal na pozici komorníka, později se však vypracoval na vicekapelníka (1680) a kapelníka (1684). V roce 1690 mu jeho výrazné kompoziční, ale především houslové umění dopomohlo k povýšení do šlechtického stavu.

Sám instrumentalista Biber skládal především instrumentální hudbu s exponovanými houslovými party. V jeho sonátách se charakteristicky střídaly rychlé pasáže a akordy. Sólóvé houslové party Biberových skladeb patří mezi technicky nejnáročnější, jaké kdy byly pro tento nástroj napsány. Vzhledem k potřebám svého působiště psal často Biber sonáty hodící se zároveň pro chrámové i světské účely. Vyplývá to i z názvu sbírky *Sonatae tam aris quam aulis servientes*, vydané v Salcburku v roce 1676.

V programu koncertu poznáme vedle již zmíněné virtuózní stránky Biberovy tvorby i tu humornou. Ta se projevuje již v úvodní sonátě *Die pauern*

Battalia (A-840)

Sonata
Allegro-die liederliche
Gsellschaft von allerley
Humor
Mars, Presto
Aria
Die Schlacht
Lamento der Verwundten
Musquetir(er)

kirchfarrrt (Selské procesí), kde Biber prostřednictvím nápěvu oblíbené mariánské písně *O Mutter Gottes Ausserwählt* napodobuje střídání předzpěváka a odpovědí procesí.

Baletti lamentabili zase údajně vznikly jako reakce na císařovninu návštěvu v biskupově vyškovské rezidenci, kvůli níž nemohly vypuknout oblíbené masopustní radovánky.

Dalšími dvěma doklady Biberova smyslu pro humor i dobové oblíby veselých a zvukomalebných instrumentálních kusů jsou *Sonata rappresentativa*, v jejímž průběhu sólové housle napodobí řadu zvířat, a *suita Battalia* (Bitva). Zde samotné smyčce vykreslí zvuky vojenského pochodu včetně píšťaly, bubny a zpěvu přiovilých mušketýrů, bitvy včetně střelby z kanónů a trubačských signálů i závěrečného nářku mušketýrů.

Přestože je Biber dnes uváděn jako rakouský skladatel, jeho vazby k českým zemím jsou zřejmé. Vedle již zmíněných musíme dále uvést jeho písemné styky s Vejvanovským i Rittlerem, kteří byli v 70. letech 17. století zaměstnáni v Kroměříži a pro zdejší hudební sbírku obstarali mnohé Biberovy skladby dochované dodnes. V neposlední řadě máme hmatatelné doklady i z jiných českých archivů, že zejména v poslední třetině 17. století se Biberovy sonáty a taneční suity u nás těšily velké oblibě, v níž předčily skladby mnohých jiných autorů.

Lucie Maňourová